

राहुलयात

तथागतया उपदेश

सम्पादक :

भिक्षु ज्ञानपूर्णिक

राहुलयात
तथागतया उपदेश

प्रकाशक :
धर्मकीर्ति बौद्ध अध्ययन गोष्ठी
श्रीघः विहार, नःघः, काठमाडौं ।
Downloaded from <http://www.dhamma.digital>

प्रकाशक :
धर्मकीर्ति बौद्ध अध्ययन गोष्ठी
श्रीघः विहार, नःघः,
काठमाडौं ।

न्हापांगु सफू : ५००

ने. सं. १०६७
बु. सं. २५२०
वि. सं. २०३३

मुद्रक :
शाक्य प्रेस,
ओम्बहाल, काठमाडौं (फोन : १३६०४)

Downloaded from <http://www.dhamma.digital>

धर्मदान

दान मध्ये धर्मदान तःधं धयागु व सफू छापे
याना इना बीगु नं धर्मदान खः धयागु खँ धर्म-
कीर्ति विहारे न्यना तयागु दु । उकिं थुगु सफू
दिवंगत पतिदेव श्री रुद्रलाल राजकर्णिकारया पुण्य
स्मृतिस धर्मदान याना च्वनापि :

आशामाया राजकर्णिकार

कार्यपि :-

तीर्थलाल राजकर्णिकार सानुलाल राजकर्णिकार
एकलाल राजकर्णिकार केदारलाल राजकर्णिकार

प्रकाशकीय

श्रद्धालु नेपाली पाठकपिनि न्ह्योने धर्मकीर्ति ग्रन्थमालाया ४२-
गुगु उपहारया रूपे ध्व “राहुलयात तथागतया उपदेश” सफू प्रकाशन याये
दुगु लयताय् दुगु खँ खः । थुकथं बुद्ध धर्मया सफूत आशा यानागु सिकं
अपो छापे याना निशुल्क वितरण याय् फुगु धर्मकीर्ति विहारया उपासक
उपासिकापिनिगु त्याग चेतना युक्तगु सहयोग दुगुलि खः । थथे परलोक
वने धुं कुपिनिगु पुण्य स्मृतिस सफू छापे याना इना बीगु उत्तमगु श्राद्ध
खः ।

दिवंगत श्री रुद्रलाल राजकर्णिकारया पुण्य स्मृतिस ध्व सफू
छापे याय्त आर्थिक सहायता बिया दीम्ह श्रीमती आशामाया राजकर्णि-
कार व बेकया परिवार प्रति कृतज्ञ जुया ।

बःगु अमूल्य समय बिया थुगु सफू च्वया जिमिगु प्रकाशन ज्या-
यात तिबः बिया बिज्याम्ह पूज्य ज्ञानपूर्णिक भन्तेयात आपालं धन्यवाद
दु ।

धम्मवती

अध्यक्षा

१ बैशाख २०३४

धर्मकीर्ति बौद्ध अध्ययन गोष्ठी

काठमाडौं

स्व. श्री रुद्रलाल राजकर्निकार

Downloaded from <http://www.dhamma.digital>

छत्वाः खः :

कुमार राहुल, शम्भयपुत्र राहुलभद्र शिष्टत्व व भद्रत्वया महान प्रतीक खः । वस्पोलयागु प्रत्येक पलाख्य भद्रत्वया चि प्रतिबिम्बित जुया च्वंगु दु । यदि फीसं बौद्धत्वं जाया च्वंगु सभ्यता व शिष्टाचारया अनुकरण यायेगु खःसा राहुलयागु शुद्ध व स्वच्छगु आदर्शयात थः नाला कायेगु अत्यावश्यक खने दु ।

राहुलयाकेथे जाःगु सुसभ्य व सुसंस्कृत पहः चहःया अभावं थौं फीपि गुलि कलंकित व अपस्फुट खः, उकियात फीसं मह्यकुसे हे स्वीकार याये माली ।

थौं फीसं पाश्चात्य सभ्यतायात जक च्वन्हा कथं खंका थःगु देश, काल, परिस्थिति व लः फय् निभाःयात त्वःगु सभ्यतायात तंका च्वना । गुगु घात्थे उक्ठुगु च्वन्हागु संस्कृति खः, उकियात हेलाया मिखां स्भया धां छ्वया च्वना । गुगु सभ्यता व संस्कृतियात थः नाला इपि इपि मनूत सुसभ्य व सुसंस्कृतिपि जुया वन, हानं गुकी न्हा वना इमिसं थःगु जीवनपथयात निष्कंठक याना वन, व हे संस्कृति व सभ्यता प्रति फीपि गुलि उपेक्षित ! ध्व छु माजु मल्युसे ब्वाजु लीगुया ज्वलन्त प्रमाण मख् ला ? अथे नं फीसं थःगु गौरबयात गौरब भाःपी फगु मखुनि । प्रतिष्ठायात प्रतिष्ठाया रूप्य कायम यायेगु कुतः जीके मडुनि ।

बौद्ध संस्कृति व आर्य सभ्यतायात थःगु याना थःपि थःगु तालं हे न्हा बने दयेकेगु खःसा राहुल ब्यूगु आदर्श बुद्धं वयंगु लंपुइ न्ह्यज्यां मबंसे मगाः । मा-बौ, दाजू-किजा, इष्ट-मित्र सब्हाचारीपि वथे आचार्यं गुरु आदिपिनि प्रति बौद्ध आदर्शं छु गुजागु अभिव्यक्ति अभि- व्यक्त याना स्वन, उकियात फीकेगु निति राहुलयात तथःगतया उपदेश

पठनीय, पाठनीय जक मखु अत्यावश्यक कथं अनुकरणीय नं छः ।

अवस्था अवस्था स्वया तथागतं राहुलयात बिया बिज्याःगु उप-
देश गुलि त ब्यात्रहारिक जू हानं गुलि त लाभदायक छः मानवीय
मनोविज्ञानयात ब्वथीक स्वया प्रयोग्य हइपिनि निति सरलथे च्वना नं
थुइके थाकुगु, यांउंथे जुया नं ऊयातुया च्वंगु, छोनेसं थें खने दया नं
दुरयःगु, गम्भीरगु, खंके थाकुगुलि सी दु । राहुलं थःमं व्यक्त याना च्वंगु
धापुं नं थुक्रियात समर्थन याना च्वंगु दु ।

भौतिकपक्ष व आध्यात्मिक-पक्षयात समन्वयात्मक कथं मिखा
ब्वये फुसा तिति यथार्थ ज्ञानया दर्शन जुइगु बौद्ध दृष्टिकोणया प्रतिपादन
थुकी जुया च्वंगु दु । उकि थ्व उपदेशयात कीसं थुइका राहुलयागु भद्रत्वं
थःत छायापिया जीवन सार याना काये फूसा अवश्यं कीत तःधंगु सार
प्राप्त जुइ ।

थुगु सफू प्रकाशनया निति दाता च्वाका ग्वाहालि याना
बिज्यामह तता अनागारिका धम्मवती लिसें प्रकाशक जुया सहयोग
प्रदान याना बिज्याःपि धर्मकीति बौद्ध अध्ययन गोष्ठीया श्रद्दालुपिनि प्रति
व यलय् थ्यंक प्रफु बीके हया जितः अपुका बिया बिज्यामह थाकू : नायो
श्री मंगलमान शाक्यजु तथा शाक्य प्रेसया सकल सहयोगीपिनि प्रति
तःसकं आभारी जुया च्वना ।

अन्तय् थुक्थं हे ग्वाहालि याना सकसिनं बुद्ध-शासन, समाज व
साहित्ययात तिवः बिया ब्वलके फयेमाः धका आशिका यानावं च्वने ।

-भिक्षु ज्ञानपूर्णिक्

०३३।१२।२६

मणिमण्डप विहार, पढको, यल ।

Downloaded from <http://www.dhamma.digital>

राहुल : छगू परिचय

सिद्धार्थं म्हाइपु छ्याना न्ह्याइपु कायेत बगीचा चाह्यु
वन । लैय् छम्ह पीतवस्त्रधारी श्रमण ध्वदुल । शान्त दान्तगु
मूर्ति । जां थिना हिसि दुगु मुखाकृति । निश्चल गम्भीरगु
दृष्टि । संयमं जाःगु इन्द्रिय । अन्तस्थलया भावात्मक प्रति-
क्रियां जाःगु पला : ।

सिद्धार्थया मती वन, 'थ्व छम्ह भिक्षुक ।' नसा, त्वंसा,
पुंसा आदि सांसारिक जीवन यापनया निंति मेपिनिगु ख्वाः
स्वये माःम्ह । थःगु धयागु छुं छुं दुथें मच्चंम्ह । छम्ह गरीब ।
छम्ह याचक । छम्ह पंवगी । अथे नं थ्वयाके हीनताया
भावना मद्दु । थ्वयागु ख्वालं, पहः चहलं मानो जि स्वया थ्व
हे तःधंयें च्वं । सुखीथें च्वं । छुं छुं पीडा व कष्ट मद्दु-
म्हथें च्वं । छम्ह लैजुवा प्रति व जिगु प्रति थ्वयाके छुं
भेदभाव खने दुथें मच्चं । आहा ! थ्वयागु दर्शनं जितः गुलि
सिच्चुसे च्वंका ब्यूगु थौं ! क्या आनन्द व शान्ति दत थौं !!
उखनु उखनु जूसा ! अँ, धातयें जि नं थः कतः
सकसितं दुःख मदयेका सुख बीगु खःसा ! जि नं ... जि
... नं .. छाय् थौं हे थौं चान्हे हे थ्वथें, अँ ...
थ्वस्पोलथें जुया मत्रनेगु !! अहो ! गुजोगु प्रीति थ्व

विचारय् नं ! ... खः... पक्का खः... थौं हे ... थौं ... चान्हे
... हे... जि... जि ... जि नं... .. वनेमाः, माः !'

थ्व हे लसताय् सिद्धार्थ, थौं तकयाम्ह शाक्य राजकुमार,
बगीचाय् थ्यंक वन । अन नं वं थौं अति हे न्ह्याइपु तायेकल ।
ह्लिच्छि उद्यान-क्रीडाय् मग्न जुल । आनन्द विभोर जुइका
चन । थबले लाक्क दूत छम्ह व्वां वल । लय्लय् तातां
सुख समाचार न्यंकल :

“कुमार ! छपिनि पुत्ररत्न जन्म जुल ।”

थुकी सिद्धार्थ अकमके जुल । थःगु आनन्दय् थःगु शान्तिया
तुयुगुं किचलय् हाकुगु सुपाचं काचाक्क त्वपु वःथें ताल । ग्रहणं
ज्वंगु तुमिलाया हाकुगु खाःपाः खने दत । अनायास सिद्धार्थया
म्हुतुं पिहाँ वल :

“राहु जन्म जुल का सा राहु ।”

थ्व हे शब्द म्हुतुइ व नुगलय् थाका दूत दरवार स्वया
लिहाँ वन । थ्यनेवं दूतयाके जुजु शुद्धोदनं छय् बुगुली काय्
सिद्धार्थयागु प्रतिक्रिया सीके आपुलु जुया न्यन :

“कुमारं छु धाल ?”

“महाराज ! कुमारं राहु जन्म जुल धका आज्ञा जुल ।”

थुकिया लिधंसाय् बाज्याम्हं छय्चिगु नां व हे शब्दया
परिधि चिका छ्इगु क्वछित :

‘अथेसा जि छयया नां “राहु + ल” जुल ।

थुकथं सिद्धार्थं पुत्र, भावी चक्रवर्ती, ३२—ताः लक्षण लाःम्ह
 राहुल संसारय् खने दयेक वल; सिद्धार्थ, राजकुमार सिद्धार्थया
 निरिति राहु जुया ।

थ्व हे चान्हय् राहुं ग्रसे याइ धका थारा न्हूम्ह सिद्धार्थ
 राज दरवार तोता महान् अभिनिष्क्रमण याना बिज्यात ।
 खुदँ तकया महान दुष्कर तपस्यां लिपा संसारया 'अति' निच्चः
 वांछ्वया बुद्ध जुया बिज्यात; विश्वया जः ।

महाराज शुद्धोदनया अभिलाषा परिपूर्तिया लागी गृहत्यागं
 (७) न्हेदँ लिपा कपिलवस्तु थ्यंक बिज्यात, वैशाख पुन्ही खुनु ।

न्हेनु दुखुनु अंश पवंवःम्ह राहुलयात ह्ला ज्वंका विहारय्
 यंका बिज्यात । अले सारिपुत्र महास्थविरया पाखें बुद्धया
 अंश पीतवस्त्र व गुलुपाः ज्वंके बिया बिज्यात । सिद्धार्थ—पुत्र
 राहुल थर्नि निसें बुद्ध—पुत्र राहुल जुल ।

बुद्ध—शासनय् दकले ह्लापां विधिवत् श्रामणेर दीक्षा—प्रथा
 बुद्ध—पुत्र राहुलं निसें शुरू जुल । अले बुद्धया अंश फः वइपिसं
 मां—बौ आदि अभिभावकपिनिगु अनुमति बिना बुद्धया अंश
 फये दइ मखुतगु नियम नं थबलेसं निसें प्रारम्भ जुल ।

थ्व हे घटनाया थ्व पंक्ति गुलि करुण रसपूर्ण जू;
 कविया अन्तःकरणं पिज्वःगु :

छन्त छंगु जि अंश इना बी,

अंश खः छ जिगु शुद्ध हिया ।

छन्त तये जि सुगत सुमार्गय्,

पवित्र चीवर पात्र बिया ॥

राहुल प्रव्रजित जुः धुंसे निसें बुद्धं राहुलयात विभिन्न अवस्थाय् विभिन्न कथं मनोवैज्ञानिक दृष्टिकोणं अध्ययन व मनन याये बहःगु उपदेश शिक्षा व दीक्षा बिया विज्यागु दु । गुगु क्रमशः ववय् क्यनेतिनिगु मूल सूत्रया अनुदित उपदेशं क्यनी तिनि ।

मूल सूत्रया उपदेश न्ह्यथने न्ह्यवः थन आयुष्मान राहुलयागु चारित्रिक विषय सम्बन्धी छुं विशिष्ट व आदर्श-मय घटनात संक्षिप्तं उल्लेखनीय जू परिचयात्मक कथं ।

मातृ सेवक राहुल :

मातृ सेवाय् बुद्धयागु विचाः अति हे स्वच्छ । भिक्षुपिसं मेपि सुयागुं सुसा कुसा यायेगु नियम विरुद्ध खःसां मातृ सेवाय् इमित छुं रोक टोक मदु । छम्ह भिक्षुं छम्ह मांयात माःथाय् माःकथं रेख देख पालन पोषण, सेवा सुश्रुषा याये दु । भिक्षा फवना फवना जूसां नके त्रंके पुंके याये ज्यू । बुद्ध स्वयं जक मखु, सारिपुत्र महास्थविरपि नं थुकिया ज्वलन्त उदाहरण खः । उकी दुने स्वतः राहुल नं थ्याइगु छुं आश्चर्यया खँ मखु ।

सिद्धार्थया गृहत्याग, राहुलया प्रव्रज्या, ससः अबुजु महाराज शुद्धोदनया परिनिर्वाण, ससः मांजु प्रजापति गौतमीया प्रव्रज्या अभिलाषा, थुपिं फुक्कं फुक्कं वातावरणं राहुल-माता यशो-धरा नं वंचित जुइ मफुत । बुद्धया दर्शन, काय्या समीप चारिताया आशां त्यत्तु त्ययेका बिम्बा नं भिक्षुणी जू वन ।

वयात ह्निच्छको काय्या खाः स्वयेगु अवसर चूलात । छन्हु
बिम्बाया तःसकं प्वाः स्यात । काय्या खाः स्व वने मफुत ।
खबर राहुलया ह्नाय्पनय् थ्यन । राहुल थः हे मांयाथाय्
वल । मांम्हसिके न्यन :

‘मां, छन्त छु आवश्यक जू?’

मामं धालः ‘श्व त्यागी जीवन खः, थन आवश्यकता
पूर्ति अःपु मजू ।’

अथे नं राहुलं धालः ‘कोशिस याये, माःगु छु?’

बिम्बां कस्ति व अँया रसं दरवारय् चवनावले प्वाःस्या
लनीगु खँ कन । राहुल थः उपाध्याय गुरु सारिपुत्रयाथाय्
थ्यंक वन । जूगु खँ कन । अले सारिपुत्र महास्थविरं थुकी तपं
तयेगु क्वच्छिना विज्यात । भिक्षा पात्र ज्वना राहुलयात पीका
थः कोशल नरेशया दरवारय् विज्यात । अन वस्पोलयात
कोशल जुजुं माःगु वस्तु पात्रय् तथा विल । अन चवना सेवन
मयासे वस्पोल सरासर लिहाँ विज्यात । जुजुया मती छु वन
थें छम्ह मनु ल्युल्यु जाँच बुक्या लागी छ्वया बिल । पिया
च्वंम्ह राहुलया ह्नाती वं इच्छायागु वस्तु तथा विया विज्यात ।
राहुल ह्थासं मांयाथाय् वल । मामं म्हःगु वस्तु विया मांया
प्वाःस्या लंका वी दया राहुल फुर्लंग जुल । चिवा काः वःम्ह
मनु श्व फुक्कं स्वया जुजुया हाजिरय् वन । अवलेसं निसें
कोशल जुजुं बिम्बा भिक्षुणीयात इलय् बिलय् कस्ति व अँ
दान यायेगु त्वमफिकल ।

शिक्षाकाम्नी राहुल :

आयुष्मान राहुल अति हे शिक्षा ह्यःम्ह खः । गुखुनु निसें आयुष्मान राहुलं प्रव्रजितत्व ग्रहण यात अवलेसं निसें सुथ ह्तापां दनाखतं ह्ताती दंक फी छपास कया प्रार्थना याना च्वनी :

‘थौं दशवल तथागत व आचार्य उपाध्यायपिनि पाखें जित थालं हे ग्यंक अववाद (अतिबुद्धि) व अनुशासन प्राप्त जूसा अहो भाग्य जिगु !’

उकि हे तथागतं राहुलयात अग्रस्थान उच्च पद्वी एत-दग्ग पदय् ततं सकल भिक्षुपिनि न्होने घोषणा याना विज्यागु : “एतदग्गं भिक्खवे, मम सावकानं भिक्खूनं सिक्खाकामानं यदिदं राहुलो ।”

Dhamma.Digital

विशुद्ध अंशियारो राहुल :

गुखुनु निसें राहुल प्रव्रजित जुल, उखुनु निसें बुद्धं राहुलयात थःगु शुद्ध अंश वीगु ल्वमंका विमज्या । राहुल-यात ह्तिथ छगू मखु छगू उपदेश बिया हे विज्याना च्वनीगु । राहुलयात भिक्षुपिसं प्रशंसा याना च्वनी :

‘श्रामणेर राहुल अति हे अववाद (अतिबुद्धि) उपदेश फःम्ह खः, वीयात ल्वःम्ह काय् खः ।’

राहुलयाके छुं नं गुणया अभाव वा कमि बुद्धयात यःता मजू । प्रत्येक क्षेत्रय राहुलयात सच्चाम्ह बुद्ध-पुत्र

धायेकेगुली वस्पोलया महान् इच्छा व प्रयत्न दुबिना च्वंगु दु ।
 उर्कि हे न्हेदँचा तिनिम्ह राहुलयाके 'ख्यालं जक नं जूसां मखुगु
 खँ ह्लायेगु वानि थ मदयेमाः' धका "अम्बलट्टिय राहुलो-
 वाद" सूत्रया देशना याना विज्यात ।

सौम्य शिष्ट राहुल :

राहुलयागु निराभिमानिता, सौम्य शिष्ट व्यवहार, सहन-
 शीलता, मृदु-वचन, कोमुलिपना, सुभाषित गुण अति आदर्श-
 नीय जू । राहुलयाके गबलें दुर्वचनीय स्वभाव खने मद्रु ।
 उपयुक्त अनुशासनय् कटिवद्ध जुया च्वनेगुली राहुल सदां
 प्रशंसाया पात्र जुया च्वंगु खने दु । उर्कि हे राहुलयागु नांया
 ल्युने सभ्य सुसंस्कृत अर्थ सूचक 'भद्र' शब्द ठपे याना
 'राहुल-भद्र' धांयेगु चलन जुया वंगु । थुपिं फुक्कया दसु
 कवय् च्वंगु छगू निगू घटनां हे बांलाक व्वयेगु या ।

सकारण छको बुद्धं 'अनुपसम्पन्नपिं लिसे भिक्षुपिं छगू
 थासय् छने मज्जूगु' नियम दयेका आपत्तिया घोषणा याना
 विज्यात । आपत्ति (दोष) लाइगु भयं भिक्षुपिं सतर्क जुल ।

भिक्षुपिसं राहुलयात धाल : "आयुष्मान राहुल, भगवान्
 शिक्षापद घोषणा याना विज्याये धुं'कल । आ छं थः च्वनेगु
 थाय् माले माल ।"

थ्वयां ह्लापा 'भगवानया प्रति दुगु गौरवया कारणं व
 आयुष्मान राहुलयागु शिक्षा-कामी गुणं याना भिक्षुपिसं थः
 पिनिगु वासस्थानय् राहुल वइवले वयात तःसकं सत्कार याइगु

खः । वया निति चीधंचागु आसन लाया वीगु, फुसः तयेत
चीवर लःथ्याना वीगु । तर गुखुनु शिक्षापद प्रज्ञप्त जुल, उखुनु
राहुलयात थाय् तक नं वी मछाल ।

राहुल, राहुल जक मखु भद्र नं खः । वयाके भद्रता व
शिष्टताया माक्त्र ज्ञां दु । भिक्षुपिनिगु थ्व व्यवहारं राहुल
छति दुःख मताः । वं दशवज्र तथागत जिमि बौ खः, धर्म
सेनापति सारिपुत्र जिमि उपाध्याय खः, महामौद्गल्यायन
जिमि आचार्य खः, स्थविर आनन्द जिमि कका खः आदि
धका सुयागुं चर्चा मयाः । थाय् मदुम्ह राहुल सरासर तथा-
गतया चःवी वना ब्रह्मविमानय्थें सुमुक च्वं च्वं वन ।

नसंचा ईयां न्ह्यवः दशवज्र तथागतं चःवीया लुखाय् दना
मुसु तथा विज्यात । उम्ह आयुष्मानं नं दुनें मुसु तथा हल ।

बुद्धं न्यना विज्यातः 'थन सु ?'

लिसः विलः 'भन्ते, जि राहुल खः ।'

राहुलं चःवीं पिने वया बुद्धयात प्रणाम यात ।

बुद्धं न्यना विज्यातः 'राहुल छ छाया थन हां ?'

राहुलं लिसः विलः 'भन्ते, जि च्वने थाय् मदु ।'

ह्लापा जूसा भन्ते, भिक्षुपिसं जित सत्कार याइगु खः,
स्वागत याइगु खः, तर आः आपत्ति लाइ धका ग्याना
च्वने थाय् विद्या विमज्या । उकिं थन च्वं वया च्वनागु ।
कारण थ्व थाय् सुयागुं हक दुगु मखु ।'

भगवानयात धर्मसंवेग उत्पन्न जुल । भिक्षुपिनिगु लापर-

वाही खना छक्क चाल । राहुल प्रति हे थुजोगु थुमिगु व्यवहार
जूसा मेमेपि कुलपुत्रपिनि प्रति गथे जुइगु जुइ !

अतः सुथे हे सकल भिक्षुपिन्त मुंकाः धर्मसेनापतियाके
न्यना बिज्यात : 'सारिपुत्र, थौं राहुलं गन चा कटे यात छं
स्यू ला ?'

'भन्ते मस्यू ।'

'सारिपुत्र, थौं राहुलं चःबी च्वना चा कटे यात । सारि-
पुत्र, छं राहुलयात हे थुकथं त्वतुसा मेमेपि मस्तयत् प्रव्रजित
याना गथे यायेगु ? थ्व हे ताल थ्व हे गति जुल धाःसा थ्व
शासनय् प्रव्रजितपि प्रतिष्ठित जुइ फइ मखु । आवंलि अनु-
पसम्पन्नपित् छन्हु निन्हु थःथाय् तया, स्वनु खुनु इपि च्वनेगु
थाय् बन्दोवस्त याना इमित छखे तयेगु यायेमाः ।' थ्व उप-
नियम दयेका हानं शिक्षापदया घोषणा याना बिज्यात ।

लिपा धर्मसभाय् च्वना भिक्षुपिसं थ्व हे खँया चर्चा
यायां राहुलयात प्रशंसा याना च्वन । 'स्व आयुष्मानपि, थ्व
राहुल गुलि तक शिक्षाकामी !' भिक्षुपिसं थःगु थाय् माला
च्वं हुँ धायेवं 'जि, दशबल तथागतया काय् खः । छिपि सु
थन थाय्या अधिकारी ? पिहाँ हुँ, छिपि हे' थथे मघासे
सुं छम्ह भिक्षुयात लिसः तक नं मब्यूसे चःबी वना च्वं च्वं
वन । गुलि जक सौम्य व शिष्टगु व्यवहार थ्व !'

आः मेगु छगू घटना स्वया दिसँ :

गवलें गवलें भिक्षुपिसं राहुलयात दिक्क चायेकेगु स्वइगु ।

वयात परीक्षा याइगु । राहुल तापाकं निसें वःगु खनेवं तुफी
व घू धा दक्वं पिने वांछ्वया वीगु । न्ह्योने थ्यनेवं न्यनीगु
'आवुस, थ्व सुनां पिने वांछ्वया तःगु हां ?'

मेम्हसिनं धाइगु 'अँ, नकतिनि राहुल थनं वंगु, वं हे मत्ता
जुइ !'

राहुलं थुकी थथे गवलें लिसः मब्यु 'भन्ते, जि ला थ्व यानागु
मदु ।' बस घूधा वांछ्वया तुफी थासय् तया प्रार्थना
याइगु :

'भन्ते, जित क्षमा याना बिज्याहुँ; भूल जुल ।' थुलि अप्वः
छम्ह मनू गुलि शिष्ट व सभ्य जुइ फइ !

ल्याय्म्हम्ह राहुल :

आयुष्मान राहुल आः ल्याय्म्ह जुया वल । यौवनयागु
प्राकृतिक प्रभाव वयाके नं खने दया वल । गृह निश्चित
प्रेमयागु भावनां थाय् काकां हल । उकिं बुद्ध नाप नापं ल्युल्यु
भिक्षा वनेवले बुद्धयागु वांलाय् व थःगु वांलाय् तुलना यायां
मुग्ध जुइगु लय्तायेगु याना हल । छको थथे हे भिक्षा वना
च्वंबले ल्युने वया च्वंम्ह राहुलयागु मनस्थिति विचाः याना
बिज्याम्ह तथागतं लँय् हे राहुलयात थुजागु विचारय् मदमस्त
जुइका वया च्वंगु खँय् तय्जू धायेका बिज्यात । १८-दँ
दये धुंम्ह श्रामणेर राहुलयाके थुजागु तर्कना व कल्पना वइगु
ला स्वाभाविक हे खः । अथे नं थ्व तर्कनां वयागु अन्तस्थलय्
आन्दोलन मचे जुइ मफुनिवं हे सतर्क याये माःगु खँ बुद्ध

चायेका विज्यात । उकि काचाकाचां 'महाराहुलोवाद सुत्त' देशना याना विज्यात । राहुलयागु तर्कनाया दिशा फः हिल । गथे फः हिल मूल सूत्रं ब्वमिपिन्त अवश्यं ध्वाथुइका बी ताया । संयुक्त व अंगुत्तर निकायय् नं राहुलोवाद सूत्र उल्लेख जुया च्वंगु दु, गुकी अःयुष्मान राहुलयागु ध्यानाकर्षण विशेष याना विपश्यना आचरणय् न्ह्या वना च्वंगु क्यनेगु कुतः खने दु ।

उपसम्पन्न राहुल :

आयुष्मान राहुल आः २०-दँ दत । व उपसम्पन्न भिक्षु जुल । तर दच्छि मदुनिगु खः । वयागु श्रमणत्वया तँ थहाँ वथें वयागु अन्तस्करणया तँ नं गाक्कं थहाँ वने धुंकल । थ्व खँ बुद्धं लुइका विज्यात । छिपे जूगु ज्ञान दुम्ह राहुलयात बुद्धं भोजनं लिपा अन्धवनय् ब्वना यंका विज्यात । अन वस्पोलं राहुलयात 'चूल राहुलोवाद' या उपदेश बिया विज्यात । उपदेश जक छु ववचाल, छगू लाख कोटि मयाक देवपि लिसे लिसें राहुल आश्रवक्षीण अरहन्त जुल । आः धाःसा आयुष्मान राहुल सदां सदांया निंति भद्र राहुल, राहुल-भद्र जुल ।

वस्पोलयागु थ्व हे अपरिवर्तनीय भद्रत्वयात क्यनेत बुद्धं आर्यसंघपिनि दथुइ विज्याना राहुलयात बुद्ध-शासनय् शिक्षा-कामीपि मध्ये अग्र श्रेष्ठम्ह खः धयागु घोषणा याना 'एतदग्ग' पदं छायेपिया विज्यात । गुगु लँ च्वय् नं उल्लेख जुइ धुंकूगु दु ।

[१२]

थुकथं राहुल बुद्ध-शासनया थीगु नगू जुया पिहाँ विज्याम्ह
खः । अले वस्पोलयागु थ्व आदर्श गुलि विचारणीय, गुली
मननीय व गुलि पठनीय जू ब्वमिपिन्त धाये माःगु खँ मखत ।

आः कीसं मूल सूत्रया अध्ययनं राहुलयात म्हसीका थःत
गौरवान्वीत याना दिसँ । राहुलयागु चरित्र थःके नं दयेका थःमं
थःत धन्य धायेका दिसँ । भद्रत्वं विभूषित याना दिसँ । छाये-
पिया दिसँ । -

मूल-सूत्रोपदेश

अम्बलट्टिक (य) राहुलोवाद सुत्त :१

थथे जिं न्यनागु दु-

छगू समयय् भगवान् वेलुवनय् कलन्दक निवापय् विहार याना बिज्याना च्वन । उगु समयय् आयुष्मान् राहुल अम्बलट्टिकाय् विहार याना च्वन ।

छन्हु भगवान् सन्ध्या इलय्या एकान्त विहारं दना गन अम्बलट्टिका दु, गन राहुलं वास याना च्वंच्वन, अन थ्यंक बिज्यात । आयुष्मान् राहुलं तापाकं निसें बिज्याना च्वंम्ह भगवानयात खंकल । अले आसन लाया तुति सिलेगु लः नं तथा बिल । भगवान् लाया तःगु आसनय् फेतुना बिज्यात । अनंलि तुति सिला बिज्यात । आयुष्मान् राहुल नं भगवानयात अभिवादन याना छसिलिक्क फेतुत ।

तदनन्तर भगवानं भतिचा लः लःथलय् ल्यंका आयुष्मान् राहुलयात सम्बोधनं याना सःता बिज्यात :

१. मज्झिम निकाय मज्झिमपण्णास- ७७ पेज ।

‘राहुल, छं थ्व भतिचा लः लःथलय् ल्यना च्वंगु खं मखु ला ?’

‘खं भन्ते !’

‘राहुल, इमिगु श्रमणत्व थ्वथें हे भतिचा जक हे खः, गुपिके सीक साकं चायेक चायेकं असत्य-भाषण (मखुगु खं ह्वायेगुला) यायेगुली लज्जा मद्दु ।’

अनंलि भगवानं ल्यं दुगु भतिचा लः वांछ्वया आयुष्मान राहुलयात सःता बिज्यात :

‘राहुल, छं भतिचा ल्यं दुगु लः वांछ्वया बियागु खं मखु ला ?’

‘खं भन्ते !’

‘राहुल, इमिगु श्रमणत्व थ्वथें हे वांछ्वया तःगु खः, गुपिके सीक सीकं चायेक चायेकं असत्य-भाषण यायेगुली लज्जा मद्दु ।’

अनं लिपा भगवानं लःथल भोपुइका आयुष्मान राहुलयात सःता बिज्यात :

‘राहुल, थ्व लःथल भोपुइकागु खं मखु ला ?’

‘खं भन्ते !’

‘राहुल, इमिगु श्रमणत्व थ्वथें हे भोपुया च्वंगु खः, गुपिके सीक सीकं चायेक चायेकं असत्य-भाषण यायेगुली लज्जा मद्दु ।’

अनं हानं भगवानं लःथल थपुइका आयुष्मान राहुलयात सःता बिज्यात :

‘राहुल, खालिगु, छुं मदुगु, फुसुलुगु थ्व लःथल खं मखु ला ?’

‘खं भन्ते !’

‘राहुल, इमिगु श्रमणत्व थ्वथें हे फुसुलुगु, छुं मदुगु व खालिगु खः, गुपिके सीक सीकं चायेक चायेकं असत्प-भाषण यायेगुली लज्जा मदु ।’

‘राहुल, उपमा गथे धाःसा- रथयागु धःमाथें जाःगु तः- हाकगु दन्त दुम्ह, तःधिकसे च्वना गये योग्यम्ह, जातं भिम्ह, युद्धय् वने नंम्ह, जुजुया किसि युद्ध क्षेत्रय् न्ह्योनेयागु तुति नं (युद्ध यायेगु) ज्या याना च्वन, ल्यूनेयागु तुति नं ... न्ह्योने- यागु शरीरं नं, ल्यूनेयागु शरीरं नं, छ्यँनं नं, ह्नाय्पनं नं, दन्तं नं, ह्लिप्यनं नं ज्या याना च्वन, तर स्वँयात रक्षा याना तथा तल । अवले किसि मागःयात थथे जुइगु जुयाच्वन, ‘थ्व रथयागु धःमाथें जाःगु दन्त दुम्ह, जुजुया किसि युद्ध क्षेत्रय् न्ह्योनेयागु तुति नं (युद्ध यायेगु) ज्या याना च्वन, ह्लिप्यनं नं ज्या याना च्वन, तर स्वँयात रक्षा याना तथा तल । अवश्य नं जुजुया किसिया ★जीवन परित्यक्त मजूनि ।’

‘तर राहुल, गबले जुजुया किसि युद्ध क्षेत्रय् न्ह्योने- यागु तुति नं ज्या याना च्वन, ल्यूनेयागु तुति नं,

★ ‘जीवन परित्यक्त मजूनि’ धयागुया मतलब थन किसि थःगु प्राण त्याग मयानि धयागु मखु, वरु किसि थःगु प्राण समेतं समर्पण याना युद्ध मयानि धयागु भाव खः ।

ह्लिप्यनं नं... .., स्वैथं नं ज्या याना च्वन; अबले किसि-
मागःयात थथे जुइगु जुया च्वन :

‘ध्व... .. जुजुया किसि युद्ध क्षेत्र्य् न्ह्योनेयागु तुति नं
ज्या याना च्वन, ल्यूनेयागु तुति नं... .., ह्लिप्यनं नं... .., स्वैथं
नं ज्या याना च्वन । अवश्य नं जुजुया किसियागु ★जीवन
परित्यक्त जुल । आः जुजुया किसि मयाइगु ज्या छुं छुं
मन्त ।’

‘थथे हे राहुल, गुम्ह व्यक्तियाके सोक सीकं चायेक चायेक
असत्य-भाषण यायेगुली लज्जा व शरम मद्दु, उम्ह व्यक्ति
मयाइगु पाप-कर्म छुं छुं मन्त धका जि तथागत आज्ञा
दयेका च्वना । अतएव राहुल, छं “ख्यालं जक हे नं मखुगु
असत्य-भाषण याये मखु” थथे धका शिक्षा धारण यायेमाः ।’

‘राहुल, छं उकियात छु धका मता तथा; ह्नाय्कं धयागु
छु यायेत ख्यले दु?’

‘भन्ते ! ह्नाय्कं धयागु प्रत्यवेक्षण यायेत ख्यले दु ।’

‘थथे हे राहुल, प्रत्यवेक्षण याना प्रत्यवेक्षण याना कायं
(शरीरं) ज्या यायेमाः । प्रत्यवेक्षण याना प्रत्यवेक्षण याना
वचनं ज्या यायेमाः । प्रत्यवेक्षण याना प्रत्यवेक्षण याना मनं
ज्या यायेमाः ।’

★ ‘जीवन परित्यक्त जुल’ धयागुया मतलब थन किसि
थःगु प्राण त्याग यात धयागु मखु, वरू किसि प्राण समेतं
समर्पण याना युद्ध क्षेत्र्य् युद्ध याना च्चंगु दु धयागु भाव खः ।

‘राहुल, गबले छन्त कायं... वचनं... मनं (छं) ज्या याये मास्ते वइगु खः, अबले छं थःगु कायकर्मयात... वची-कर्मयात... मनोकर्मयात प्रत्यवेक्षण यायेमाः “गुगु थ्व कायकर्म... वचीकर्म... मनोकर्म जि याये मास्ते वयेका च्वना, थ्व जिगु कायकर्म... वचीकर्म... मनोकर्म आत्म-परिहानिया लागी जकं जुइगु ला; पर-परिहानिया लागी जकं जुइगु ला; अन्यथा उभयपक्ष-परिहानिया लागी जकं जुइगु ला? थ्व थुगु कायकर्म... वचीकर्म... मनोकर्म मभिगु, दुःख वृद्धि याइगु मभिगु फल जकं दुगु ला?’

‘यदि राहुल, छं प्रत्यवेक्षण याना थथे थुया वलः “गुगु थ्व कायकर्म... वचीकर्म... मनोकर्म जि याये मास्ते वयेका च्वना, थ्व जिगु कायकर्म... वचीकर्म... मनोकर्म आत्म-परिहानिया लागी नं जुइफु; पर-परिहानिया लागी नं जुइफु, उभयपक्ष-परिहानिया लागी नं जुइफु; थ्व थुगु कायकर्म... वचीकर्म... मनोकर्म मभिगु खः; दुःख वृद्धि याइगु खः; मभिगु फल दुगु खः।” राहुल, छं थुजोगु कायकर्म... वचीकर्म... मनोकर्म निर्धक्क जुया (गबलें) याये मज्यू।’

‘यदि राहुल, छं प्रत्यवेक्षण याना थथे थुया वलः “गुगु थ्व कायकर्म... वचीकर्म... मनोकर्म... जि याये मास्ते वयेका च्वना, थ्व जिगु कायकर्म... वचीकर्म... मनोकर्म आत्म-परिहानिया लागी नं जुइ फइ मखु; पर-परिहानिया लागी नं जुइ फइ मखु; उभयपक्ष-परिहानिया लागी नं जुइ फइ मखु। थ्व थुगु कायकर्म... वचीकर्म... मनोकर्म भिगु खः; सुख

वृद्धि याइगु खः; भिगु फल दुगु खः ।” राहुल, छं थुजोगु कायकर्म... वचीकर्म... मनोकर्म यायेमाः ।

‘राहुल, छं कायं... वचनं... मनं ज्या याना च्वनेवले नं उगु छंगु कायकर्मयात... वचीकर्मयात... मनोकर्मयात प्रत्य-वेक्षण यायेमाः, “गुगु थ्व कायकर्म... वचीकर्म... मनोकर्म जि याना च्वना, थ्व जिगु कायकर्म... वचीकर्म... मनोकर्म आत्म-परिहानिया लागि जकं जुया च्वन ला; पर-परिहानिया लागि जकं जुया च्वन ला; उभयपक्ष-परिहानिया लागि जकं जुया च्वन ला ? थ्व थुगु कायकर्म... वचीकर्म... मनोकर्म मभिगु, दुःख वृद्धि याइगु, मभिगु फल जकं दुगु ला ?”

‘यदि राहुल, छं प्रत्यवेक्षण याना थथे थुया वलः “गुगु थ्व कायकर्म... वचीकर्म... मनोकर्म जि याना च्वना; थ्व जिगु कायकर्म... वचीकर्म... मनोकर्म आत्म-परिहानिया लागि नं जुया च्वंगु दु; पर-परिहानिया लागि नं जुया च्वंगु दु; उभय-पक्ष-परिहानिया लागि नं जुया च्वंगु दु; थ्व थुगु कायकर्म... वचीकर्म... मनोकर्म मभिगु खः; दुःख वृद्धि याइगु खः; मभिगु फल दुगु खः ।” राहुल, छं थुजोगु कायकर्म... वचीकर्म... मनोकर्म (गबलें) याये मत्य । छ थुजोगु कायकर्म... वचीकर्म... मनोकर्म चिला वनेमाः ।’

‘यदि राहुल, छं प्रत्यवेक्षण याना थथे थुया वलः “गुगु थ्व कायकर्म... वचीकर्म... मनोकर्म जि याना च्वना, थ्व जिगु कायकर्म... वचीकर्म... मनोकर्म आत्म-परिहानिया लागि नं जुया मच्चं; पर-परिहानिया लागि नं जुया मच्चं; उभय-

पक्ष-परिहानिया लामी नं जुया मच्चं; थ्व थुगु कायकर्म...
 वचीकर्म... मनोकर्म भिगु खः; सुख वृद्धि याइगु खः; भिगु
 फल दुगु खः।” राहुल, छं थुजोगु कायकर्म... वचीकर्म...
 मनोकर्म वारवार यायेमाः, थुजोगु कायकर्म... वचीकर्म...
 मनोकर्म यायेगुली तिवः बीमाः; उकी छ अग्रसर जुइमाः।

‘राहुल, छं कायं... वचनं... मनं ज्या याये धुंका नं
 उगु छंगु कायकर्मयात... वचीकर्मयात... मनोकर्मयात प्रत्य-
 वेक्षण यायेमाः, “गुगु थ्व कायकर्म ... वचीकर्म... मनोकर्म
 जि याये धुन, थ्व जिगु कायकर्म... वचीकर्म... मनोकर्म
 आत्म-परिहानिया लागी जकं जुल ला, पर-परिहानिया लागी
 जकं जुल ला, उभयपक्ष-परिहानिया लागी जकं जुल ला?
 थ्व थुगु कायकर्म... वचीकर्म... मनोकर्म मभिगु, दुःख वृद्धि
 याइगु, मभिगु फल दुगु जकं जुल ला?”

‘यदि राहुल, छं प्रत्यवेक्षण याना थये थुया वलः “गुगु
 थ्व कायकर्म... वचीकर्म... मनोकर्म जि याये धुन, थ्व जिगु
 कायकर्म... वचीकर्म मनोकर्म आत्म-परिहानिया लागी नं
 जुल, पर-परिहानिया लागी नं जुल, उभयपक्ष-परिहानिया
 लागी नं जुल। थ्व थुगु कायकर्म... वचीकर्म... मनोकर्म
 मभिगु, दुःख वृद्धि याइगु, मभिगु फल दुगु जुल।” राहुल, छंगु
 थुजोगु कायकर्म... वचीकर्म... मनोकर्मयात शास्ता (गुरु)-
 याथाय् अथवा सःस्यूपि पण्डितपिथाय् अथवा थः पासा भाइ
 (सब्रह्मचारी) पिथाय् देशना यायेमाः, उला क्यनेमाः; व्यक्त
 यायेमाः। देशना याये धुंका, उला क्यने धुंका, व्यक्त याये

धुंका, लिपा लिपा संयमी जुया च्वनेमाः ।’

‘राहुल, यदि छं प्रत्यवेक्षण याना थथे थुया वलः “गुगु थ्व कायकर्म ... वचीकर्म ... मनोकर्म जि याये धुन, थ्व जिगु काय कर्म ... वचीकर्म ... मनोकर्म आत्म-परिहानिया लागी नं मजू ; पर-परिहानिया लागी नं मजू ; उभयपक्ष-परिहानिया लागी नं मजू । थ्व थुगु कायकर्म ... वचीकर्म ... मनोकर्म भिगु खः, सुख वृद्धि याइगु खः, भिगु फल दुगु खः ।” राहुल, छ उगु प्रीतियुक्त प्रमुदितगु मनं हे भिगु कुशल धर्मय् चान्हं हिनं स्यने कने याइम्ह जुया विहार याना च्वनेमाः ।’

‘राहुल, गुपि अतीत कालीन श्रमण ब्राह्मणपिसं कायकर्म ... वचीकर्म ... मनोकर्म परिशुद्ध याना वंगु खः, उपि सकसिनं थथे हे प्रत्यवेक्षण याना प्रत्यवेक्षण याना कायकर्म ... वचीकर्म ... मनोकर्म परिशुद्ध याना वन ।’

‘राहुल, गुपि अतीत कालीन श्रमण ब्राह्मणपिसं कायकर्म ... वचीकर्म ... मनोकर्म परिशुद्ध याना वनी ; उपि सकसिनं थथे हे प्रत्यवेक्षण याना प्रत्यवेक्षण याना कायकर्म ... वचीकर्म ... मनोकर्म परिशुद्ध याना वनी ।’

‘राहुल, गुपि आः वर्तमान कालीन श्रमण ब्राह्मणपिसं कायकर्म ... वचीकर्म ... मनोकर्म ... परिशुद्ध याना च्वन ; उपि सकसिनं थथे हे प्रत्यवेक्षण याना प्रत्यवेक्षण याना कायकर्म ... वचीकर्म ... मनोकर्म परिशुद्ध याना च्वन ।’

‘अतएव राहुल, “प्रत्यवेक्षण याना प्रत्यवेक्षण याना काय-कर्म परिशुद्ध याये ; प्रत्यवेक्षण याना प्रत्यवेक्षण याना वची-

[२१]

कर्म परिशुद्ध याये; प्रत्यवेक्षण याना प्रत्यवेक्षण याना मनोकर्म
परिशुद्ध याये” थुकथं राहुल, छं शिक्षा धारण यायेमाः ।’

भगवानं थथे आज्ञा दयेका विज्यात । आयुष्मान राहुलं
खुशी प्रसन्न जुया भगवानयागु भाषणयात् अभिनन्दन यात्
(स्वीकार यात्) ।

Dhamma.Digital

महाराहुलोवाद सुत्तः^२

थथे जिं न्यनागु दु-

छगु इलय् भगवान् श्रावस्ती अनाथपिण्डकया न्ह्याइपुगु आराम, जेतवनय् विहार याना बिज्याना च्वन ।

अबले भगवान् सुथसिगु पूर्वाण्ह समयय् चीवरं पुना, पात्र व चीवर धारण याना श्रावस्ती भिक्षाटनया लागी दुहाँ विज्यात । आयुष्मान राहुल नं सुथसिगु पूर्वाण्ह समयय् चीवरं पुना, पात्र व चीवर धारण याना भगवानया ल्यूल्ह वन । उगु अवस्थाय् भगवानं फहिला आयुष्मान राहुलयात सम्बोधन याना सःता बिज्यात :

‘राहुल, गुगु थ्व रूप-अतीत, अनागत व वर्तमान जुया च्वंगु, दुने आध्यात्मिक सन्तानय् दया च्वंगु वा पिने वाहिरिक सन्तानय् दया च्वंगु, स्थूलगु वा शुक्ष्मगु, हीनगु वा प्रणीतगु, तापाःगु वा सःतिगु-दु, थ्व फुकं रूप ‘न जिगु खः’, ‘न जि खः’, ‘न जिगु आत्मा खः’; थुकथं यथार्थं रूपं वांलागु विपश्यना ज्ञानं सीका स्वये फयेकेमाः ।’

‘भगवन् , रूपयात जक ला; सुगत, रूपयात जक ला ?’

२. मज्झिम निकाय मज्झिमपण्णास पालि : पेज- ८३.

‘राहुल, रूपयात नं; राहुल, वेदनायात नं; राहुल, संज्ञा-
यात नं; राहुल, संस्कारयात नं; राहुल, विज्ञानयात नं ।’

उगु अवस्थाय् आयुष्मान राहुल— ‘सु थौं भगवानया
सन्मुख्य् उपदेशं उपदिष्ट जुइका गाम्य् भिक्षाया लागि दुहाँ
वना चवनी ?’— थथे मती तया अनं लिहाँ वल । छमा सिमा-
वव्य् मुलेपति थ्याना, म्ह तप्यंक तया, कर्मस्थान पाखे स्मृति
न्ह्यब्वाका फेतुत ।

आयुष्मान सारिपुत्रं आयुष्मान राहुलयात छमा सिमा-
वव्य् मुलेपति थ्याना म्ह तप्यंक तया कर्मस्थान पाखे स्मृति
न्ह्यब्वाका फेतुना च्वंगु खंका विज्यात । खना आयुष्मान राहु-
लयात सम्बोधन याना विज्यात :

‘राहुल, श्वास प्रश्वासयात लुमंकेगु आनापानस्मृति भावना-
यात भाविता या; राहुल, आनापानस्मृति भावनायात बार-
वार अभ्यास यायेवं भाविता यायेवं तःधंगु फल दइगु तःधंगु
आनिशंस (=माहात्म्य) दइगु जुयाच्चन ।’

अनंलि आयुष्मान राहुल सन्ध्या इलय् एकान्तवासं दना
गन भगवान विज्याना च्वंगु खः, अन थ्यंकः वन । वना
भगवानयात अभिवादन याना छसिलिक्क फेतुत । छसिलिक्क
फेतुइ धुंका आयुष्मान राहुलं भगवानयात थथे विन्ति यात :

‘भन्ते, गुकथं बारवार अभ्यास यायेगु भाविता यायेगु
आनापान स्मृति तःधंगु फल दइगु, तःधंगु आनिशंस दइगु
जुयाच्चन ?’

‘राहुल, गुगु थ्व आध्यात्मिक सन्तानय् दया च्वंगु शरीर-
यात कया उत्पन्न जुया च्वंगु छाःगु क्वाचूगु, छाःगु क्वाचूगु
स्वभावय् थ्यना च्वंगु उपादिन्न नां दुगु कर्म फल रूपय् ग्राह्यगु
सम्पूर्ण रूप धर्मत दु; गथे : सँ, च्चिमिसँ, लुसि, वा, छ्यंगु;
ला, सँय्प्व्वाँय्, क्वेँ, स्यो, जलस्येँ, नुगःचु, स्येँ, पिलि, अँपि,
स्वँ, तःपुगु आतापति, चीपुगु आतापति, प्वाः, मल; थुकि
अतिरिक्तगु गुगु मेमेगु नं आध्यात्मिक सन्तानय् दया च्वंगु
शरीरयात कया उत्पन्न जुया च्वंगु छाःगु क्वाचूगु, छाःगु क्वाचूगु
स्वभावय् थ्यना च्वंगु उपादिन्न रूपधर्मत दु; राहुल, थ्व
फुकयात आध्यात्मिक सन्तानय् दया च्वंगु पृथ्वीधातु धाइ ।’

यथार्थ रूपं गुगु थ्व आध्यात्मिक सन्तानय् दया च्वंगु
पृथ्वीधातु, हानं गुगु थ्व बाहिरिक सन्तानय् दया च्वंगु पृथ्वी
धातु दु, व फुकं मात्र पृथ्वीधातु हे जक खः। व उगु पृथ्वी-
धातु ‘न जिगु खः’ ‘न जि खः’ ‘न जिगु आत्मा खः’ थुकथं
यथार्थ रूपं गथे खः अथे बांलागु विपश्यना ज्ञानं सीका स्वये
फयेकेमाः। थथे यथार्थ रूपं बांलागु विपश्यना ज्ञानं सीका
स्वयेव पृथ्वीधातुइ उद्विग्नभाव वइ; पृथ्वीधातुइ चित्त प्यपुनि-
गुलि विरक्त जुइ ।

‘राहुल, आपोधातु धयागु छु खः? आध्यात्मिक सन्तानय्
नं आपोधातु दु, बाहिरिक सन्तानय् नं ।’

‘राहुल, आध्यात्मिक सन्तानय् दुगु आपोधातु धयागु छु
खः?’

‘राहुल, गुगु थ्व आध्यात्मिक सन्तानय् दया च्वंगु, शरीर-

यात् कया उत्पन्न जुया च्वंगु ज्वइगु, ज्वइगु स्वभावय् थ्यना च्वंगु उपादिन्न धातु स्वभाव दु; गथे- पित्त, खै, न्ही, ही, चःति, लाय्चिकं कना वइगु, ख्ववि, ई, न्हासं वइगु न्ही, लाः, पिसाव; थुकि अतिरिक्तगु गुगु मेमेगु नं आध्यात्मिक सन्तानय् दया च्वंगु, शरीरयात् कया उत्पन्न जुया च्वंगु ज्वइगु, ज्वइगु स्वभावय् थ्यना च्वंगु उपादिन्न धातु स्वभावत दु; थुजोगु स्वभाव दुगु धातु फुक्कयात् राहुल, आध्यात्मिक सन्तानय् दुगु आपोधातु धाइ ।

‘यथार्थ रूपं राहुल, गुगु आध्यात्मिक सन्तानय् दया च्वंगु आपोधातु, हानं गुगु बाहिरिक सन्तानय् दया च्वंगु आपोधातु दु; व उगु फुक्कं मात्र आपोधातु हे जक खः । व उगु आपोधातु ‘न जिगु खः’ ‘न जि खः’ ‘म जिगु आत्मा खः’ थुकथं यथार्थ रूपं गथे खः अथे बांलागु विपश्यना ज्ञानं सीका स्वये फयेकेमाः । थथे यथार्थ रूपं बांलागु विपश्यना ज्ञानं सीका स्वये धुनेत्रं आपोधातुइ उद्विग्नभाव वइ; आपोधातुइ चित्त प्यपुनिगुलिं विरक्त जुइ ।’

‘राहुल, तेजोधातु धयागु छु खः ?’ आध्यात्मिक सन्तानय् नं तेजोधातु दु, बाहिरिक सन्तानय् नं ।

‘राहुल, आध्यात्मिक सन्तानय् दुगु तेजोधातु धयागु छु खः ?’

गुगु थ्व आध्यात्मिक सन्तानय् दया च्वंगु शरीरयात् कया उत्पन्न जुया च्वंगु पुइगु, पुइगु स्वभावय् थ्यना च्वंगु उपादिन्न धातु स्वभाव दु; गथे- गुकि सन्तप्त जुइगु खः, गुकि जीणं

जुइगु खः, गुकिं परिदहन जुइगु खः, हानं गुकिं सवा कायेगु, नयेगु त्वनेगु पययेगुयात बांलाक पचे याकीगु खः, थुकिं अतिरिक्तगु गुगु मेमेगु नं आध्यात्मिक सन्तानय् दया च्वंगु, शरीरयात कया उत्पन्न जुया च्वंगु पुइगु पुइगु स्वभावय् थ्यना च्वंगु उपादिन्न धातु स्वभावत दु; थुजोगु स्वभाव दुगु धातु फुक्कयात राहुल, आध्यात्मिक सन्तानय् दया च्वंगु तेजोधातु धाइ ।

यथार्थ रूपं राहुल, गुगु आध्यात्मिक सन्तानय् दया च्वंगु तेजोधातु, हानं गुगु बाहिरिक सन्तानय् दया च्वंगु तेजोधातु दु; व उगु फुक्कं मात्र तेजोधातु हे जक खः । व उगु तेजोधातु 'न जिगु खः' 'न जि खः' 'न जिगु आत्मा खः' थुकथं यथार्थ रूपं गथे खः अथे बांलागु विपश्यना ज्ञानं सीका स्वये फयेकेमाः । थथे यथार्थ रूपं बांलागु विपश्यना ज्ञानं सीका स्वये धुनेवं तेजोधातुइ उद्विग्नभाव वइ; तेजोधातुइ चित्त प्यपुनिगुलि विरक्त जुइ ।

'राहुल, वायोधातु धयागु छु खः ? आध्यात्मिक सन्तानय् नं वायोधातु दु, बाहिरिक सन्तानय् नं ।'

'राहुल, आध्यात्मिक सन्तानय् दया च्वंगु वायोधातु धयागु छु खः ?'

'राहुल, गुगु थ्व आध्यात्मिक सन्तानय् दया च्वंगु, शरीरयात कया उत्पन्न जुया च्वंगु तिवःया रूपय् धिसिधाया च्वनीगु, तिवःया रूपय् धिसिधाया च्वनीगु स्वभावय् थ्यना च्वंगु उपादिन्न धातु स्वभावत दु, गथे : उध्वंगामी वायु, अधोगामी वायु, प्वाथय् दुनेयागु वायु, कोष्ठ दुनेयागु वायु, अंग

प्रत्यंग्य् छसिकथं चाःचाःहिला जुया च्वनीगु वायु, आश्वास
 प्रश्वास वायु, थुकिं अतिरिक्तगु गुगु मेमेगु नं आध्यात्मिक
 सन्तानय् दया च्वंगु, शरीरयात कया उत्पन्न जुया च्वंगु तिवः-
 या रूप्य् धिसिधाया च्वनीगु तिवःया रूप्य् धिसिधाया च्वनीगु
 स्वभावय् थ्यना च्वंगु उपादिन्न धातु स्वभावत दु; थ्व फुक्क
 राहुल, धातु स्वभावयात आध्यात्मिक सन्तानय् दया च्वंगु वायो-
 धातु धाइ ।'

'यथार्थ रूपं राहुल, गुगु आध्यात्मिक सन्तानय् दया च्वंगु
 वायोधातु, हानं गुगु वाहिरिक सन्तानय् दया च्वंगु वायोधातु
 दु; व उगु फुकं मात्र वायोधातु हे जक खः । व उगु वायो-
 धातु 'न जिगु खः', 'न जि खः', 'न जिगु आत्मा खः', थुकथं
 यथार्थ रूपं वांलागु विपश्यना ज्ञानं सीका स्वये फयेकेमाः ।
 थथे यथार्थ रूपं वांलागु विपश्यना ज्ञानं सीका स्वयेव वायो-
 धातुइ उद्विग्नभाव वइ; वायोधातुइ चित्त प्यपुनिगुलिं विरक्ता
 जुइ ।'

'राहुल, आकाशधातु धयागु छु खः ? आध्यात्मिक
 सन्तानय् नं आकाशधातु दु, वाहिरिक सन्तानय् नं ।'

'राहुल, आध्यात्मिक सन्तानय् दया च्वंगु आकाशधातु
 धयागु छु खः ?'

'गुगु थ्व आध्यात्मिक सन्तानय् दया च्वंगु, शरीरयात
 कया उत्पन्न जुया च्वंगु, ध्वः की मज्यूगु, ध्वः की मज्यूगु
 स्वभावय् थ्यना च्वंगु, उपादिन्न आकाशधातु दु; गथे : न्हाय्पं
 प्वाः, न्हाय्प्वाः, म्हुतु प्वाः, स्वाद कायेगु नयेगु, त्वनेगु,

पश्येगुयात घुतुक छ्वयेगु प्वाः; स्वाद कायेगु, नयेगु त्वनेगु,
 पश्येगु च्वना च्वनीगु प्वाः; स्वाद कायेगु, नयेगु, त्वनेगु
 पश्येगु क्वं पिहाँ वनीगु प्वाः; थुकिं अतिरिक्तगु गुगु मेमेगु
 नं आध्यात्मिक सन्तानय् दया च्वंगु, शरीरयात कया उत्पन्न
 जुया च्वंगु, खुल्लमखुल्लागु, खुल्लमखुल्लागु स्वभावय् थ्यना
 च्वंगु, आकाश जुया च्वंगु, आकाश स्वभावय् थ्यना च्वंगु,
 प्वाः जुया च्वंगु, प्वाः जुया च्वंगु स्वभावय् थ्यना च्वंगु, ला
 ही लिसे सम्बन्ध मदया च्वंगु शरीरय् दुगु उपादिन्न आकाश-
 धातु दु; थ्व फुक्कंयात राहुल, आध्यात्मिक सन्तानय् दुगु
 आकाशधातु धाइ।'

‘यथार्थं रूपं राहुल, गुगु आध्यात्मिक सन्तानय् दया
 च्वंगु आकाशधातु, हानं गुगु बाहिरिक सन्तानय् दया च्वंगु
 आकाशधातु दु; व उगु फुक्कं मात्र आकाशधातु हे जक
 खः। व उगु आकाशधातु ‘न जिगु खः’, ‘न जि खः’, ‘न
 जिगु आत्मा खः’, थुकथं यथार्थं रूपं वांजागु विपश्यना
 ज्ञानं सीका स्वये फयेकेमाः। थथे यथार्थं रूपं गथे खः अथे
 बांलागु विपश्यना ज्ञानं सीका स्वयेव आकाशधातुइ उद्विग्न-
 भाव वइ, आकाशधातुइ चित्तं प्यपुनिगुलिं विरक्त जुइ।’

‘राहुल, पृथ्वी समान जुया भावनायात भाविता याः।
 पृथ्वी समान जुया भावनायात भाविता याइम्ह राहुल, छंगु
 चित्तयात दया वइगु यइगु मयइगु स्पर्शं छ्वाख्यरं घय्सुया
 तये फइ मखु।

‘राहुल, उपमा गथे धाःसा— पृथ्वी सुचि निचिगु चीज वस्तुत नं वां छ्वः, असुचि अपरिशुद्धगु चीज वस्तुत नं वां छ्वः, मल नं वां छ्वः, मुत्र नं वां छ्वः, ई नं वां छ्वः, घाः-घियागु न्ही नं वां छ्वः, ही नं वां छ्वः; तर पृथ्वी उकिं न पीडित हे जू, न ग्लानि हे; न घृणा हे चाः ।’

‘थथे हे राहुल, छं पृथ्वी समान जुया भावनायात भाविता याः ।’ पृथ्वी समान जुया भावनायात भाविता याइम्ह राहुल, छंगु चित्तयात दया वइगु यइगु मयइगु स्पर्श छ्चाख्यरं घय्सुया तये फइ मखु ।’

‘राहुल, लः समान जुया भावनायात भाविता याः । लः समान जुया भावनायात भाविता याइम्ह राहुल, छंगु चित्तयात दया वइगु यइगु मयइगु स्पर्श छ्चाख्यरं घय्सुया तये फइ मखु ।’

‘राहुल, उपमा गथे धाःसा— लख्य् सुचि निचिगु चीज वस्तुत नं स्यू, असुचि अपवित्रगु चीज वस्तुत नं स्यू, मल नं स्यू, मुत्र नं स्यू, ई नं स्यू, घाःघियागु न्ही नं स्यू, ही नं स्यू; तर लः उकिं न पीडित हे जू, न ग्लानि हे, न तु घृणा हे चाः ।’

‘थथे हे राहुल, छं लः समान जुया भावनायात भाविता याः । लः समान जुया भावनायात भाविता याइम्ह राहुल, छंगु चित्तयात दया वइगु यइगु मयइगु स्पर्श छ्चाख्यरं घय्सुया तये फइ मखु ।’

‘राहुल, मि समान जुया भावनायात भाविता याः । मि समान जुया भावनायात भाविता याइम्ह राहुल, छंगु चित्तयात दया वइगु यइगु मयइगु स्पर्श छ्चाख्यरं घय्सुया तये फइ मखु ।’

‘राहुल, उपमा गथे धाःसा- मि सुचि निचिगु पदार्थं नं च्याकू, असुचि अपवित्रगु पदार्थं नं च्याकू, मल नं च्याकू, मुत्र नं च्याकू, ई नं च्याकू, न्ही नं च्याकू, ही नं च्याकू; तर मि उकिं न पीडित हे जू, न ग्लानि हे, न तु घृणा हे चाः ।’

‘थथे हे राहुल, छं मि समान जुया भावनायात भाविता याः । मि समान जुया भावनायात भाविता याइम्ह राहुल, छंगु चित्तयात दया वइगु यइगु मयइगु स्पर्शं छचाख्यरं घय्सुया तये फइ मखु ।’

‘राहुल, फय् समान जुया भावनायात भाविता याः । फय् समान जुया भावनायात भाविता याइम्ह राहुल, छंगु चित्तयात उत्पन्न जुइगु यइगु मयइगु स्पर्शं घय्सुया तये फइ मखु ।’

‘राहुल, उपमा गथे धाःसा-फसं सुचि निचिगु पदार्थया न्ह्योने नं फय् वयेकू, असुचि अपवित्रगु पदार्थया न्ह्योने नं फय् वयेकू, मलया न्ह्योने नं फय् वयेकू, मुत्रया न्ह्योने नं फय् वयेकू, ईया न्ह्योने नं फय् वयेकू, न्हीया न्ह्योने नं फय् वयेकू, हीया न्ह्योने नं फय् वयेकू । फय् उकिं न पीडित हे जू, न ग्लानि हे, न तु घृणा हे चाः ।’

‘थथे हे राहुल, छं फय् समान जुया भावनायात भाविता याः । फय् समान जुया भावनायात भाविता याइम्ह राहुल, छंगु चित्तयात दया वइगु यइगु मयइगु स्पर्शं छचाख्यरं घय्सुया तये फइ मखु ।’

‘राहुल, आकाश समान जुया भावनायात भाविता याः । आकाश समान जुया भावनायात भाविता याइम्ह राहुल, छंगु

चित्तयात दया वइगु यइगु मयइगु स्पर्शं छ्वाख्यरं घय्सुया
तये फइ मखु ।’

‘राहुल, उपमा गथे धाःसा- आकाश धयागु छुकीसनं हे
दिना च्वंगु मद्दु ।’

‘थथे हे राहुल, छं आकाश समान जुया भावनायात
भाविता याः । आकाश समान जुया भावनायात भाविता याइम्ह
राहुल, छंगु चित्तयात दया वइगु यइगु मयइगु स्पर्शं छ्वाख्यरं
घय्सुया तये फइ मखु ।’

‘राहुल, मैत्री भावनायात भाविता याः । मैत्री भावना-
यात भाविता याइम्ह राहुल, छंगु चित्तय् गुगु ‘व्यापाद’★ दु,
व हटे जुया वनी ।’

‘राहुल, करुणा भावनायात भाविता याः । करुणा भावना-
यात भाविता याइम्ह राहुल, छंगु चित्तय् गुगु ‘विहिंसा’
(= परयात सास्ति बीगु) दु, व हटे जुया वनी ।

‘राहुल, मुदिता भावनायात भाविता याः । मुदिता
भावनायात भाविता याइम्ह राहुल, छंगु चित्तय् गुगु म्हाइपु
ताइगु दु, व हटे जुया वनी ।’

‘राहुल, उपेक्षा भावनायात भाविता याः । उपेक्षा भाव-
नायात भाविता याइम्ह राहुल, छंगु चित्तय् गुगु ‘संघर्ष’ दु,
व हटे जुया वनी ।’

‘राहुल, अशुभ भावनायात भाविता याः । अशुभ
भावनायात भाविता याइम्ह राहुल, छंगु चित्तय् गुगु ‘राग’

★ कत्तपिन्त् स्यंकेत् स्वइगु ईष्यां युक्त् द्वेष ।

दु, व हटे जुया वनी ।’

‘राहुल, अनित्यसंज्ञा भावनायात भाविता याः । अनित्य-
संज्ञा भावनायात भाविता याइम्ह राहुल, छंगु चित्तय् गुगु
‘जि’ धयागु अभिमान दु, व हटे जुया वनी ।’

‘राहुल, आनापानस्मृति (= धास प्रश्वासयात लुमंकेगु)
भावनायात भाविता याः । आनापानस्मृति भावनायात भाविता
यायेवं, बारबार अभ्यास यायेवं राहुल, छन्त तःधंगु फल दुगु.
तःधंगु आनिशंस (महात्म्य) दुगु जुइ ।’

‘गुकथं बारबार अभ्यास याइगु, भाविता याइगु राहुल,
आनापानस्मृति तःधंगु फल दुगु, तःधंगु आनिशंस दुगु जुइ?’

‘राहुल, थ्व थुगु शासनय् भिक्षु जंगलय् वा सिमाक्वय्
वा सुनसानगु धासय् मुलेपति ध्याना म्ह तप्यंक तथा कर्मस्थान
पाखे स्मृति न्ह्यब्बाका फेतुइ । वं स्मृति तथा हे सासः पिकाइ,
स्मृति तथा हे सासः दुकाइ ।

तः हाकःगु सासः पिकासा तः हाकःगु सासः पिकया च्वना
धका सीका च्वनी । तःहाकःगु सासः दुकासा तःहाकःगु सासः
दुकया च्वना धका सीका च्वनी ।

पतिहाकःगु सासः पिकासा पतिहाकःगु सासः पिकया च्वना
धका सीका च्वनी । पतिहाकःगु सासः दुकासा पतिहाकःगु सासः
दुकया च्वना धका सीका च्वनी ।

आदि मध्य अन्त्य धयागु सकल सासः पिहाँ वइगु रूप
समूहयात स्पष्ट रूपं बांलाक सीका सासः पिकाये धका अभ्यासं

याना च्वनी । दुहाँ वइगु रूप समूहयात
दुकाये धका अभ्यास याना च्वनी ।

तःसकं पिकया पिहाँ वइगु मोटागु कायसंस्कारयात शान्त
याना सासः पिकाये दुकाये धका अभ्यास याना च्वनी ।

प्रीतियात स्पष्ट रूपं बांलाक सीका सासः पिकाये
दुकाये धका अभ्यास याना च्वनी ।

सुखयात स्पष्ट रूपं बांलाक सीका सासः पिकाये
दुकाये धका अभ्यास याना च्वनी ।

चित्तसंस्कारयात स्पष्ट रूपं बांलाक सीका सासः पिकाये
... .. दुकाये धका अभ्यास याना च्वनी ।

मोटागु चित्तसंस्कारयात शान्त याना सासः पिकाये
दुकाये धका अभ्यास याना च्वनी ।

चित्तयात स्पष्ट रूपं बांलाक सीका सासः पिकाये
दुकाये धका अभ्यास याना च्वनी ।

चित्तयात प्रमुदित याना सासः पिकाये दुकाये धका
अभ्यास याना च्वनी ।

चित्तयात समाधान याना बांलाक आरम्मण्य् तथा सासः
पिकाये दुकाये धका अभ्यास याना च्वनी ।

चित्तयात (राग आदि) क्लेशं मुक्त याना सासः पिकाये
... .. दुकाये धका अभ्यास याना च्वनी ।

अनित्ययात बारबार खंके फुम्ह जुया सासः पिकाये
दुकाये धका अभ्यास याना च्वनी ।

विराग (रागं रहित जुया च्वंगु निर्वाण) यात बारवार खंके फुम्ह जुया सासः पिकाये... .. दुकाये धका अभ्यास याना च्वनी ।

निरोध (राग निरोध जुया च्वंगु निर्वाण) यात बार-बार खंके फुम्ह जुया सासः पिकाये... .. दुकाये धका अभ्यास याना च्वनी ।

क्लेश परित्याग जुया च्वंगु निर्वाण, परित्याग याइगु मार्गयात बारवार खंके फुम्ह जुया सासः पिकाये... .. दुकाये धका अभ्यास याना च्वनी ।

राहुल, थुकथं भाविता याना तइगु बारवार अभ्यास याना तइगु आनापानस्मृति तःधंगु फल दुगु, तःधंगु आनिशंस दुगु जुयाच्चन । आनापानस्मृतियात थथे भाविता यायेव राहुल, थथे बारवार अभ्यास यायेव गुगु अन्तिमगु सासः पिहाँ वइगु व दुहाँ वइगु दु, व उगु सासः स्पष्ट जुया हे निरोध जुइ, अस्पष्ट रूपं मखु ।

भगवानं थथे आज्ञा दयेका विज्यात । आयुष्मान राहुलं खुशी प्रसन्न जुया भगवानयागु भाषणयात अभिनन्दन यात ।

महाराहुलोवाद सूत्र वचाल

उद्देश्य : थुगु सूत्र भगवान बुद्धं राहुलया थःगु रूप लावण्यं थःगु सीन्द-र्यं उत्पन्न जूगु छेँ लिसे ष्यपुना च्वनीगु छन्दरागयात मदयेका बीया निति राहुल ल्यायम्ह जुया यौवनया तेज जाया हिंसि पिज्वया च्वंबले कना विज्याःगु जुया च्वन ।

चूलराहुलोवाद सुत्त (म.नि. उपरि-३२४)

थथे जि न्यनागु दु-

छगू इलय् भगघान श्रावस्ती अनाथपिण्डिक महाजनया आराम जेतवनय् विहार याना विज्याना च्वन ।

छन्हु एकान्त थासय् याउँक च्वना बिज्याम्ह भगवानया मनय् थथे परिधितर्क उत्पन्न जुल “राहुलया अरहन्त-फल प्राप्तिया निति छिपे जुइ बहःगु विचार त्रिमुक्ति परिपाचनीय धर्म परिपक्व जुल । आः राहुलयात च्वय् च्वंगु तहःया आश्रव क्षयय् विनीत याये दुसा बेश जुइ ।”

थुलि विचाः याना भगवान सुथ न्हापनं चीवरं पुना पात्र व चीवर धारण याना भिक्षाया निति श्रावस्ती दुहाँ बिज्यात ।

श्रावस्ती भिक्षाचरण याये धुंका पिण्डपात्रं लिहाँ बिज्याना भोजनं लिपा आयुष्मान राहुलयात सःता बिज्यात ‘राहुल, फेतुइगु लासा ज्वं, गन अन्धवन दु, अन न्हि छ्या वने ।’

‘हवस् भन्ते !’ थुलि धया आयुष्मान राहुल भगवान-यात स्वीकृति सूचक लिसः बिया चक्ति लासा ज्वना भगवान-या ल्युल्यु वन ।

अवले द्वलंद्वः देवगणपि भगवानया ल्युल्यु जुया च्वंगु खः ‘थौं भगवानं आयुष्मान राहुलयात उच्चकोटिगु आश्रवक्षय्य विनीत याना बिज्याइ ।’

भगवान् अन्धवनय् दुने थ्यंक दुहाँ विज्याना छमा सिमा-
ववय् लाया तःगु आसनय् फेतुना विज्यात । आयुष्मान् राहुल
नं भगवानयात अभिवादन याना छसिलिक्क फेतुत । छसि-
लिक्क फेतुना च्वंम्ह राहुलयात भगवानं थथे आज्ञा दयेका
विज्यात-

‘राहुल, थुकी छं गथे मती तया- ‘चक्षु-प्रसाद नित्य ला
कि अनित्य ?’

‘अनित्य भन्ते !’

‘गुगु चक्षु-प्रसाद अनित्य खः, व दुःख ला कि सुख ?’

‘दुःख भन्ते !’

‘गुगु चक्षु-प्रसाद अनित्य खः, दुःख खः, विपरिणाम धर्म
परिवर्तनशील स्वभाव खः, उकियात ‘थ्व चक्षु-प्रसाद जिगु
खः, ‘थ्व चक्षु-प्रसाद जि खः, ‘थ्व चक्षु-प्रसाद जिगु आत्मा
खः’ धका बारबार खंका च्वनेगु उचित जू ला ?’

‘मजू भन्ते !’

‘राहुल, थुकी छं गथे मती तया- ‘रूपारम्मण चक्षु
विज्ञान चक्षु संस्पर्श चक्षुसंस्पर्श-प्रत्ययं (कारणं)
उत्पन्न जुइगु वेदना, संज्ञा, संस्कार व विज्ञान खः, व नं नित्य
ला कि अनित्य ?’

‘अनित्य भन्ते !’

‘गुगु वेदना, संज्ञा, संस्कार व विज्ञान अनित्य खः,
व दुःख ला कि सुख ?’

‘दुःख भन्ते !’

‘गुगु वेदना, संज्ञा, संस्कार व विज्ञान अनित्य खः, दुःख खः, विपरिणाम धर्म परिवर्तनशील स्वभाव खः, उकियात ‘ध्व वेदना आदि जिगु खः, ‘ध्व वेदना आदि जि खः, ‘ध्व वेदना आदि जिगु आत्मा खः’ धका बराबर खंका च्वनेगु कथं हं ला ?’

‘महं भन्ते !’

‘राहुल, थुकी छं गथे मती तया ? श्रोत-प्रसाद घ्राण-प्रसाद जिह्वा-प्रसाद काय-प्रसाद मनोद्वार धर्मारम्भण मनोविज्ञान मनो-संस्पर्श मनोसंस्पर्श-प्रत्ययं उत्पन्न जुइगु वेदना, संज्ञा, संस्कार व विज्ञान खः, व नं नित्य ला कि अनित्य ?’

‘अनित्य भन्ते !’

‘गुगु वेदना, संज्ञा, संस्कार व विज्ञान अनित्य खः, व दुःख ला कि सुख ?’

‘दुःख भन्ते !’

‘गुगु वेदना आदि अनित्य खः, दुःख खः, विपरिणाम धर्म परिवर्तनशील स्वभाव खः, उकियात ‘ध्व वेदना आदि जिगु खः, ‘ध्व वेदना आदि जि खः, ‘ध्व वेदना आदि जिगु आत्मा खः’ धका बारबार खंका च्वनेगु योग्य जू ला ?’

‘मजू भन्ते !’

‘राहुल, थुकथं खंमह श्रुतवान आर्यश्रावक चक्षु-प्रसादय नं म्हाइपु ताइ। रूपारम्भणय् चक्षुविज्ञानय् चक्षु-संस्पर्शय् नं म्हाइपु ताइ।

गुगु थ्व चक्षुसंस्पर्श-प्रत्ययं उत्पन्न जुइगु वेदना; संज्ञा, संस्कार व विज्ञान खः, उकी नं म्हाइपु ताइ । श्रोत-प्रसादय् शब्दारम्मणय् घ्राण-प्रसादय् गन्धारम्मणय् जिह्वा-प्रसादय् रसारम्मणय् काय-प्रसादय् प्रष्टव्यारम्मणय् मनोद्वारय् धर्मारम्मणय् मनोविज्ञानय् मनोसंस्पर्शय् म्हाइपु ताइ ।

गुगु थ्व मनोसंस्पर्श-प्रत्ययं उत्पन्न जुइगु वेदना, संज्ञा, संस्कार व विज्ञान खः, उकी नं म्हाइपु ताइ । म्हाइपु ताइ-गुलि प्यपुनि मखु । प्यमपुनिगुलि क्लेशं अत्रग जुइ । क्लेशं अलग जुइवं 'अलग जुल' धयागु ज्ञान वइ । 'जाति (प्रतिसन्धि च्वनेगु) क्षीण जुल । पवित्र आचरण ब्रह्मचर्यं पालन याये धुन । याये माःगु याये धुन । थुगु (मार्ग) कृत्यया निति ल्यं पुत्य मन्त' धका वांलाक सीका काइ ।

भगवानं थथे आज्ञा जुया बिज्यात । लय्लय्तातां आयुष्मान राहुलं भगवानयागु भाषणया अभिनन्दन यात । थुगु व्याकरण व्याकृत याना बिज्यावले आयुष्मान राहुलयागु वित्त तृष्णा, दृष्टि छुं गुगुं आरम्मणयात नं क्वात्तुक थाका तइगु उपादान रहित जुया आश्रवं विमुक्त जुल । इपिं द्वलंद्वः देवगणपिन्त नं क्लेश रूयी थू मदुगु मल रहितगु धर्मचक्षु उत्पन्न जुल "गुलि नं दया वइगु स्वभाव धर्म खः, व फुक्कं निरोध स्वभाव दुगु धर्म खः ।"

बुलराहुलोवाद सुत्त ववचाल ।

राहुल सुत्त (ख धवग्ग संयुत्त-१११)

श्रावस्ती ।

अवले आयुष्मान राहुल गन भगवान दुगु खः, अन वन ।
वना... छसिलिक्क फेतुना च्वंम्ह आयुष्मान राहुलं भगवानयात
थथे निवेदन यात :

‘भन्ते, गुक्कथं सीका च्वंम्ह गुक्कथं खंका च्वंम्हसित थुगु
सविज्ञानक कायय् व बाहिरीक सम्पूर्णं निमित्तय् अहंकार (जि
धका क्वात्तुक्क ज्वनेगु दृष्टि) ममंकार (जिगु धका प्यपुं क
ल्ववंकेगु ‘तृष्णा’) व च्वय् च्वय् धायेगु मान अनुसयत उत्पन्न
मजुइगु जुया च्वन ?’

‘राहुल, गुलि नं रूप... वेदना... संज्ञा... संस्कार...
विज्ञान अतीत, अनागत, वर्तमान जुया च्वंगु आध्यात्मिक वा
बाहिरीक जुया च्वंगु, स्थूल वा सूक्ष्मगु, हीन वा प्रणीतगु,
तापागु वा सःतिगु दु, थुपिं फुकं... विज्ञान ‘जिगु मखु’ ‘जि मखु’
‘जिगु आत्मा मखु’ धका थुकथं थुकियात गथे खः अथे सम्यक्-
प्रज्ञां खंका च्वनी ।

थुकथं राहुल, सीका च्वंम्ह थुकथं खंका च्वंम्हसित थुगु
सविज्ञानक कायय् व बाहिरीक सम्पूर्णं निमित्तय् अहंकार
ममंकार व मान अनुसयत उत्पन्न मजुइगु जुया च्वन ।

द्वितीय राहुल सुत्त

श्रावस्ती ।

छसिलिक्क फेनुना च्वंम्ह आयुष्मान राहुलं भगवानयात
थथे निवेदन यात :

‘भन्ते, गुकथं सीका च्वंम्ह गुकथं खंका च्वंम्हसित थुगु
सविज्ञानक कायय् व वाहिरीक सम्पूर्ण निमित्तय् अहंकार ममं-
कार मानं बांलाक पुला वना च्वंगु क्लेश परिडाहं शान्त जुया
च्वंगु, बांलाक क्लेशं अतिक्रमण जुया च्वंगु चित्त उत्पन्न जुइगु
जुया च्वन ?’

‘राहुल, गुलि नं रूपत ... वेदना ... संज्ञा ... संस्कार ...
विज्ञान अतीत, अनागत, वर्तमान जुया च्वंगु, आध्यात्मिक
वा वाहिरीक जुया च्वंगु, स्थूल वा सूक्ष्मगु, हीन वा प्रणीतगु,
तापागु वा सःतिगु दु, थुपिं फुकं विज्ञान ‘जिगु मखु’ ‘जि मखु’
‘जिगु आत्मा मखु’ धका थुकथं थुक्रियात गथे खः अथे सम्यक्-
प्रज्ञां खंका उपादानं रहित जुया क्लेशं विमुक्त जुइगु जुया
च्वन ।’

‘थुकथं राहुल, सीका च्वंम्ह थुकथं खंका च्वंम्हसित थुगु
सविज्ञानक कायय् व वाहिरीक सम्पूर्ण निमित्तय् अहंकार ममं-
कार मानं बांलाक पुला वना च्वंगु क्लेश परिडाहं शान्त जुया
च्वंगु क्लेशं अतिक्रमण जुया च्वंगु चित्त उत्पन्न जुइगु जुया च्वन ।’

सूचं : (संयुक्त निकाय सलायतन वग्ग संयुक्त-३२४-य् नं
 'राहुलोत्ताद सुत्त' धका उल्लेख जुया च्वंगु खने दु ।
 थुकी उल्लिखित सूत्र व मज्झिम निकाय उपरि पण्णा-
 सय् उल्लिखित 'चूलराहुलोवाद सुत्त'य् आखः गः तक
 नं फरक खने मदुगु जुया च्वन । व हे छगू विषयया
 सूत्र थुकथं थाय् थासय् उल्लेख जुया च्वंगु विचार-
 णीय खँ जुल ।)

राहुल सूक्त (अंगुत्तर चतुर्वक्-४८३)

अबले आयुष्मान राहुल गन भगवान दुगु खः, अन वन ।
वना भगवानयात अभिवादन याना छसिलिक्क फेतुत । छसि-
लिक्क फेतुना च्वंम्ह आयुष्मान राहुलयात भगवानं थथे आज्ञा
जुया विज्यात :

‘राहुल, गुगु आध्यात्मिक सन्तानय् दया च्वंगु पृथ्वीधातु
... .. आपधातु तेजधातु वायुधातु व बाहिरीक
सन्तानय् दया च्वंगु पृथ्वीधातु वायुधातु दु, थ्व स्वभाव
धर्म मात्र पृथ्वीधातु हे जक वायुधातु हे जक खः । ‘थ्व
पृथ्वीधातु वायुधातु ‘जिगु मखु’ ‘जि मखु’ ‘जिगु
आत्मा मखु’ धका थुकथं थ्व पृथ्वीधातुयात वायु-
धातुयात गथे खः अथे यथायोग्य रूपं सम्यक् प्रज्ञां खंका पृथ्वी-
धातुइ वायुधातुइ म्हाइपु ताइ । पृथ्वीधातुइ
वायुधातुइ चित्त रागं रहित जुया च्वनी ।’

‘राहुल, गबले भिक्षुं थुपि प्यंगू धातुइ थः खनी मखु,
थःगु भाव खनी मखु, (अबले) उम्ह भिक्षुयात तृष्णा त्वादःम्ह
धाइ, संयोजन पयने धुंम्ह धाइ । (व उम्ह भिक्षुं) सम्यक्
रूपं मानयात साक्षात्कार याना दुःखया अन्त याःगु जुइ ।

राहुल सुरा (सुत्तनिपात—३२८)

कच्चि अभिहसवासा, नावजानासि पण्डितं ।

उक्काधारो मनुस्सानं, कच्चि अपचितो तथा ॥

अर्थ :- 'राहुल, छु छं सदा नं नापं च्वना च्वनागु कारणं याना (जाति आदि छगू छगू विषय द्वारा) पण्डितपिन्त चीधं ला मखना ला ? अथवा क्वत्यलेगु ला मस्वया ला ? ज्ञान रूपी चिराग व धर्मदेशना रूपी चिराग धारण याइम्ह जुया मनुष्य मात्रया उक्काधार जुया च्वंम्ह (सारिपुत्र) यात न्हिथं छं पूजा ला या मखु ला ?'

नाहं अभिहसंवासा, अवजानामि पण्डितं ।

उक्काधारो मनुस्सानं, निच्चं अपचितो मया ॥

अर्थ :- 'भन्ते, जि (नीच पुरुषपिसं थें) न्हिथ सहवासया कारणं (मद मस्त जुया) पण्डितपिन्त अवहेलना मयाना । मनुष्य मात्रया चिरागधारी जुया बिज्याम्ह (सारिपुत्र भन्ते) - यात नं जि पूजा व अपचायन याना च्वनागु दु ।'

पञ्च कामगुणे हित्वा, विग्रहूपे मनोरमे ।

सद्दाय घरा निक्खम्म, दुक्खस्सन्तकरो भव ॥

अर्थ :- 'प्राणी मात्रं इच्छ्या याइगु अथवा यः तायेकीग, व थें प्राणी मात्रया मनयात न्ह्याइपुसे च्वंकीग पञ्च काम-

गुणयात तोता श्रद्धां छे' पिहां वःम्ह जुया राहुल, छ दुःखयात
अन्त याये फुम्ह थःजू ।'

मित्ते भजस्सु कल्याणे, पन्तञ्च सयनासनं ।

विवित्तं अप्पनिग्घोसं, मत्तञ्जु होहि भोजने ॥

अर्थ :- 'राहुल, छं (शीलादि गुणधर्म उच्चर्पि,) कल्याण-
मित्रपिनिगु सत्संगत या । एकान्तगु, शान्तगु, अल्पशब्द
दुगु (शहरं वा गामं) तापागु शयनासन (विहार) या सेवन
या । भोजनय् मात्रा स्यूम्ह जू ।'

चीवरे पिण्डपाते च पच्चये सयनासने ।

एतेसु तद्धं माकासि, मा लोकं पुनरागमि ॥

अर्थ :- '(राहुल,) छं चीवर, पिण्डपात्र (भोजन) गिला-
नप्रत्यय (वासः) व शयनासन थुपि (प्यता) चीजय् तृष्णा
उत्पन्न याये मते । छ हानं थ्व लोकय् लिहां वयेगु स्वये मते ।

संबुतो पातिमोक्षस्मि, इन्द्रियेसु च पच्चसु ।

सति कायगता त्यत्थु, निम्बिदाबहुलो भव ॥

अर्थ :- 'प्रातिमोक्षसंवर शीलय् व (चक्षुरादि) न्याता
प्रकारया इन्द्रिय संवर शीलय् संयमी जुया (चतुधातु) व्यव-
स्थान, चतुर्विध सम्प्रजन्य, आनापानस्मृति, आहारय् प्रतिकूल
संज्ञा भावना आदि भेद दया च्वंगु) कायगतास्मृति युक्तम्ह
जू । संसार खना म्हाइपु तायेगु बानि आपाः दुम्ह जू ।'

निमित्तं परिवञ्जेहि, सुभं रागूपसञ्चितं ।

असुनाय चित्तं मावेहि, एकगं सुसमाहितं ॥

अर्थ :- 'शुभ दृष्टि खनीगु राग लिसे स्वापु दया च्वंगु रागया कारण जुया च्वंगु निमित्तयात तोता छ्व । (सविज्ञानक व अविज्ञानक कायय्) अशुभ भावना उत्पन्न जुया वइगु कथं उपचार समाधि द्वारा एकाग्रगु, अर्पणा समाधि द्वारा बांलाक समाधिस्थगु चित्तया भाविता या ।'

अनिमित्तञ्च भावेहि, मानानुसय'मुञ्जह ।

ततो मानाभिसमया, उपसन्तो चरिस्ससी'ति ॥

अर्थ :- '(राहुल,) निर्वेधभागीय समाधि द्वारा समाहितगु चित्त दुम्ह जुया नित्य निमित्तं विमुक्तगु विपर्ययाया भाविता या । (अनात्म संज्ञा दुम्ह जुया) मान अनुसययात तोता छ्व । (शुक्रथं) आर्य मार्गं मानयात साक्षात्कार यायेवं, क्षय यायेवं, त्याग याना छ्वये धुनेवं सम्पूर्णं दुःख व पीडां शान्त जुया च्वंगु निर्वाण प्राप्त याना च्वने दुम्ह जुइ ।'

थुगु हे प्रकारं भगवानं थुपि गाथा द्वारा आयुष्मान राहुलयात न्हिथं अववाद उपदेश विया विज्याइगु जुया च्वन ।

राहुज्जत्थेर गाथा (थेर-२७१)

जातिसम्पदा व प्रतिपत्ति-सम्पदा निगुलिं सम्पदां सम्प-
न्नम्ह जितः जिमि सन्नह्वाचारीपिसं राहुलभद्र धका सीका
चवन । जि बुद्धया ओरस पुत्र नं खः । साथे लौकिक व लोक-
त्तर धर्मय् अथवा चतुसत्य-धर्मय् मार्ग-प्रज्ञा चक्षु दुम्ह नं खः ।

गुगु कारणं जिगु आश्रव क्षीण जुल, हानं गुगु कारणं
जि हाकनं जन्म काये म्वाःम्ह जुल, (उकिं) आः जि अरहन्त
खः, दाक्षिणेय्य खः, त्रिविद्या दुम्ह खः, अमृत निर्वाणयात खंके
धुंम्ह नं खः ।

जालया म्हुतुइ अथवा वलिसया च्चकाय् न्यातथे कामं अन्धा
जुया च्चंपि वा कामय् (दोष) खंके मफया) अन्धा जुया
च्चंपि, तृष्णा रूपी जालं हित्तु हिना तःपि, तृष्णा रूपी पुसां
त्वग्इका च्चंपि सत्त्वप्राणीपि मारं चिका च्चं चवन ।

उजागु स्वभाव दुगु वन्धन रूपी कामयात पूर्वभाग प्रति मति-
द्वारा त्याग याना, क्लेश मारयागु वन्धनयात आर्य मार्गं शस्त्रं
त्यं पुल्यं मदयेक त्वाथला, अविद्या धइगु मूल सहितगु काम-
तृष्णादियात त्येथना सम्पूर्णं क्लेश रूपी डाह अभाव जूगुलि
याना सिच्चुसे च्चंगु सउपादिसेस निर्वाण धातु द्वारा निर्वाण
प्राप्तम्ह अथवा शान्तम्ह जि जुइ धुन ।

सम्पादक्या सफूत :-

प्रकाशित :-

- १] पायासि मुत्त [अनु०]
- २] तथागतया ह्यापांगु उपदेश : धर्मचक्र प्रवर्तन सूत्र
- ३] यःसुह म्हाय [उपन्यास]
- ४] अभिधम्मत्थ संगहा भाग- १
- ५] नेपासि व वमी लिसे स्वापु
- ६] केही बौद्ध गीतहरू [सम्पा०]
- ७] त्रिरत्न गुणानुस्मरण [सह केही बौद्ध गीत] [सम्पा०]
- ८] राहुलयात तथागतया उपदेश